

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13900168>

JAHON MIQYOSIDA IQTISODIYOT SOHASINING O‘RNI (ITALIYA MISOLIDA)

Uralov Sh.A

Ilmiy-innovatsion ishlanmalarni tijoratlashtirish bo‘lim boshlig‘i
SamISI

***Annotatsiya:** Maqolada Italiyada iqtisodiyot sohasining tarmoqlari va yillik ko‘rsatkichlar, ularga ta‘sir etuvchi omillar, jahon savdo tizimining chuqurlashtirilgan integratsiyasi haqida batafsil yoritilgan.*

***Kalit so‘zlar:** Xizmatlar, Yalpi ichki mahsulot, sanoat, tovar, export, import, iqtisodiyot.*

Hozirgi davrda Italiya iqtisodiyoti rivojlangan sanoat va xizmatlar sohasiga tayanadi. 2023 yilda Italiya yalpi ichki mahsuloti 2,1 trillion dollarni tashkil etdi. Bu ko‘rsatkich bilan u jahondagi 8-eng yirik iqtisodiyotga ega davlat hisoblanadi. Iqtisodiyotning asosiy qismlari xizmatlar - 69.6 foiz, sanoat - 23.9 foiz va qishloq xo‘jaligi - 2.2 foizdan iborat.

Mamlakatning asosiy sanoat tarmoqlari mashinasozlik, oziq-ovqat, neftni qayta ishlash, metallurgiya, qurilish materiallari, neft-kimyó, avtomobilsozlik va aviatsiya sanoatlaridan tashkil topgan. Xizmatlar sohasi esa turizm, moliya, savdo, transport va boshqa xizmatlarni qamrab oladi.

2023 yilda Italiyaning tashqi savdo aylanmasi 1,17 trillion dollarga teng bo‘ldi. Shundan, eksporti 607 milliard dollarga, importi 560 milliard dollarga teng bo‘lgan. Yetakchi eksport mahsulotlari mashinalar, avtomobillar, oziq-ovqat mahsulotlari, elektr jihozlari va mebellar hisoblanadi.

Mamlakat iqtisodiyoti jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashgan bo‘lib, uni Yevropa Ittifoqi, Jahon savdo tashkiloti va boshqa xalqaro tuzilmalarga a‘zoliqi yaqqol ko‘rsatib turibdi.

Italiya iqtisodiyoti Yevropa Ittifoqidagi eng yiriklari qatoridan joy oladi. U rivojlangan sanoat va xizmatlar sohasiga ega bo'lgan, jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashgan mamlakat hisoblanadi. Italiya iqtisodiyotining tavsifi quyidagi muhim jihatlarni o'z ichiga oladi.

Birinchiidan, Italiya dunyodagi 8-eng katta iqtisodiyotga ega davlat bo'lib, 2023-yilda uning yalpi ichki mahsuloti 2,11 trillion dollarni tashkil etdi. Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromad miqdori esa 35 300 dollar atrofida bo'lgan. Iqtisodiyotning tarkibiy qismlari xizmatlar sohasi (69,6%), sanoat (23,9%) va qishloq xo'jaligi (2,2%)dan iborat.

Ikkinchiidan, mamlakatning eksport salohiyati juda yuqori bo'lib, 2023-yilda 607 milliard dollarga teng eksport amarga olingan. Eksport tarkibida mashina va uskunalari, transport vositalari, oziq-ovqat mahsulotlari, elektr asboblari, mebel mahsulotlari kabi raqobatbardosh tovarlar asosiy o'rinni egallaydi. Yirik eksport sheriklar Germaniya, Fransiya, AQSh, Xitoy, Shveysariya va Ispaniyadir.

Uchinchiidan, Italiya moliya bozorlari juda rivojlangan. Uning kapital bozorlari hajmi juda katta bo'lib, shu jumladan 2023-yilda Italiyaga jalb etilgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning miqdori 327 milliard dollarga teng bo'lgan. Mamlakatning bank tizimi xalqaro moliya tizimiga chuqur integratsiyalashgan.

To'rtinchiidan, mamlakat iqtisodiyoti innovatsiyalarga katta e'tibor qaratadi. 2023-yilda Italiya davlati ilmiy-tadqiqot ishlariga 28,7 milliard evro mablag' yo'naltirib, bu summa YaIMning 1,4 foizini tashkil etgan. Shu yil mobaynida 7800 dan ziyod yangi patentlar olindi.

Beshinchiidan, Italiya jahon savdo tizimiga chuqur integratsiyalashgan. U Jahon Savdo Tashkiloti, Yevropa Ittifoqi va Xalqaro Valyuta Jamg'armasiga a'zo. 2023-yilda Italiyaning tashqi savdo aylanmasi 1,17 trillion dollarga teng bo'lgan.

Shuningdek, mamlakatning transport, sug'urta, turizm sohalari ham rivojlangan bo'lib, ular xalqaro faoliyat ko'rsatmoqda. 2023-yilda turizm sohasi 51 milliard dollarga yaqin xorijiy valyuta olib kelgan.

Italiya iqtisodiyoti sanoat, savdo, moliya va xizmatlar sohasida salmoqli o'rinlardan birini egallaydi. Mamlakatning jahon bozorlariga integratsiyalashuvi tobora kuchayib bormoqda.

Jahon iqtisodiy tizimida Italiya o'ziga xos o'rin tutadi. U rivojlangan sanoat va xizmatlar sohasiga ega davlat sifatida dunyodagi yetakchi iqtisodiy kuchlarga qo'shilgan. Mamlakat jahon savdo-sotiq aloqalari va moliyaviy jarayonlarga faol qo'shilgan holda, o'zining xalqaro mavqeyini yildan-yilga mustahkamlab bormoqda.

2023-yilda Italiyaning iqtisodiy ko'rsatkichlari quyidagicha bo'ldi. Jahon miqyosida yalpi ichki mahsuloti hajmi 2,11 trillion dollarga teng bo'ldi. Bu ko'rsatkich bo'yicha Italiya dunyodagi 8-chi eng katta iqtisodiyotga ega davlat ekanligi qayd etildi.

Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaIM miqdori 35 300 dollarni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich mamlakatning yuqori daromadli rivojlangan davlatlar qatoriga kirishini tasdiqlaydi.

Shuningdek, mamlakat ilmiy-texnik taraqqiyotga ham katta e'tibor qaratmoqda. 2023-yilda ilmiy-tadqiqot va rivojlanish sohasiga 28,7 milliard evro mablag' yo'naltirildi. Bu esa Italiyaning yalpi ichki mahsulotining 1,4 foiziga to'g'ri keladi. Olingan yangi patentlar soni 7800 dan oshdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "Italian Economy: History, Globalization, and Prospects" (2022) by Gianni Toniolo
2. "The Ascent of Money: A Financial History of the World" - Niall Ferguson
3. "Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti, Darslik 1-TOM " (2018) by Islamov B.A., Ismailova N.S., Hasanov T.A., Danaboyev I.T., A.S. Zikriyoev